

Яцишин А.В.,
к.пед.н., с.н.с., провідний науковий співробітник,
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (м. Київ),
Весельська Ю.А.,
молодший науковий співробітник,
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (м. Київ),
Вербельчук Б.М.,
молодший науковий співробітник,
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (м. Київ)

ПРО ВИКОРИСТАННЯ EBSCO ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВЦІВ

Постановка проблеми. У публікації [7] зазначено, що освіта і наука в усіх розвинутих країнах є пріоритетом державної політики, соціально-економічного й духовного розвитку суспільства. Сучасні цілі модернізації освітньої галузі в Україні спрямовані на розвиток національної системи освіти, що має відповідати викликам часу та потребам особистості, яка здатна реалізувати себе у суспільстві, що постійно змінюється [7]. Із вдосконаленням технічних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) процес навчання у закладах вищої освіти постійно модернізується. Також, для виконання наукових досліджень застосовуються ІКТ, що утворюють спеціальну категорію «ІКТ підтримки наукових досліджень». І тому, постає проблема розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових та науково-педагогічних працівників, в аспекті використання ІКТ.

Аналіз останніх досліджень. У низці наукових публікацій Бикова В.Ю., Іванової С.М., Лупаренко Л.А., Кільченко А.В., Новицької Т.Л., Спіріна О.М., Чайковського Ю.Б. та ін. розглянуто різні аспекти використання електронних відкритих систем, зокрема застосування їх для моніторингу результатів науково-дослідних робіт, для інформаційно-аналітичної підтримки психолого-педагогічних досліджень та ін. Проте, у проаналізованих вище роботах малодослідженим є питання застосування наукометричних і реферативних баз для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності науковців.

Виклад основного матеріалу. Наразі, існує багато наукових публікацій у яких розглянуто різні аспекти формування і розвитку дослідницької та інформаційно-дослідницької компетентності фахівців. Так, Сисоева С.О. «дослідницьку компетентність викладача» визначає як інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності [7].

Поряд з науковою кваліфікацією, все більшого значення набуває інформаційно-дослідницька складова, яка потребує постійного оновлення, поповнення і вдосконалення психолого-педагогічних знань, умінь і навичок. Інформаційно-дослідницька компетентність викладача закладу вищої освіти (який також є одночасно і науковцем) представлена як максимально адекватна, пропорційна сукупність професійних, інформаційних, комунікативних, особистісних якостей викладача, що дозволяють йому досягати високих результатів в навчально-виховному процесі в єдиному інформаційному просторі. Процес інформатизації суспільства і його соціально-освітніх структур, в тому числі і університетської системи освіти, зумовив потребу в безперервній освіті професорсько-викладацького складу. Що означає безперервну самоосвіту з метою підтримки високого рівня професійно-педагогічної культури, включаючи інформаційно-дослідницьку компетентність [9].

Таїрова Н.Ю. під інформаційно-дослідницькою компетентністю викладача розуміє: активне знання способів отримання і передачі різноманітної інформації, володіння сучасними інформаційними технологіями в освіті, що спирається на складну сукупність

професійних, методологічних і загальнокультурних знань і практичних умінь [9]. Тому, розвиток інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників є одним із пріоритетних завдань системи підвищення кваліфікації.

У роботі [1] зазначено, що вміння цілеспрямовано працювати з інформацією і здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології для отримання, опрацювання і передавання її різними засобами і методами є важливим для науково-педагогічних працівників.

На підставі проаналізованих наукових джерел [1; 2; 4; 7; 8; 9, 10] та власного досвіду робимо висновок, про те що нині для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників потрібно:

- створити сучасне web-орієнтоване середовище, що дозволить забезпечити адаптивність до здібностей, можливостей та інтересів науковців, сприятиме розвитку їх інформаційно-дослідницької компетентності;
- організувати доступ до нових джерел інформаційних ресурсів і мереж інформації для розширення джерельної бази психолого-педагогічних досліджень.
- проводити семінари, майстер-класи для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників із застосуванням різних цифрових відкритих систем.

У термінологічному словнику [2] під «базою даних» розуміється сукупність даних, організованих за певними правилами, що передбачають загальні принципи опису, зберігання і передавання, незалежна від прикладних програм. Є інформаційною моделлю предметної області. Звернення до них здійснюється за допомогою системи керування базами даних. Під «наукометричними базами даних» розуміють такі бібліографічні та реферативні бази даних, що є інструментом для відстеження цитованості наукових публікацій. Одночасно, ці бази є пошуковими системами, що формують статистичні дані щодо динаміки показників затребуваності та індексів впливу діяльності вчених організацій. «Наукометричною базою даних відкритого доступу» називають таку базу даних, що є некомерційною і забезпечує відкритий доступ користувачів до її ресурсів і сервісів [2].

Для наукових та науково-педагогічних працівників важливими є навички роботи з різними реферативними та наукометричними базами даних, адже вони зможуть використовувати їх для проведення власних наукових досліджень, що відобразиться на їх якості роботи, зменшенні часових витрат на її виконання. До наприкладу, щоб підготувати наукову публікацію (статтю, тези), потрібно виконати низку послідовних дій, зокрема, здійснити добір публікацій щодо даної тематики, проаналізувати їх та систематизувати, скласти бібліографічний опис тощо. Саме, реферативні бази даних дозволяють автоматизувати цей процес і пришвидшити термін підготовки публікації до друку.

База даних EBSCO є провідним постачальником електронних сервісів та баз даних на ринку інформаційних послуг, вміщує в собі повнотекстові, рецензовані спеціалізовані матеріали соціально-гуманітарної, медичної, економічної, технічної тематики та інші. До цієї бази входять понад 200 баз для різних груп користувачів та понад 30.000 повнотекстових книг, газет, журналів, брошур, довідників тощо [5; 6; 11; 12].

Нині 83,3 % академічних бібліотек США вважають EBSCO основним засобом пошуку наукової інформації. Понад 75 % університетів і бібліотек Європи мають доступ до баз даних EBSCO.

Наведемо неповний перелік інформаційних ресурсів, що представлені в EBSCO такими базами даних [5; 6; 11; 12]: Business Source Premier; Academic Search Premier; Library, Information Science & Technology Abstracts; GreenFILE; ERIC; HealthSource: Nursing/Academic Edition; HealthSource - Consumer Edition; MasterFILE Premier; Newspaper Source; MEDLINE; Regional Business News та ін. Розглянемо кілька з цих баз даних детальніше, зокрема ті, що будуть корисними для наукових і науково-педагогічних працівників, які здійснюють психолого-педагогічні дослідження:

Academic Search Premier. Найбільша в світі академічна багатoproфільна база даних. Містить анотований покажчик до 8400 журналів, з яких понад 4 600 - з повним текстом. Більше сотні журналів, починаючи з видань 1975 року, представлені у форматі PDF. а цитовані посилання з можливістю пошуку надані для більше 1 000 назв. База охоплює такі області, як біологія, хімія, інженерія, фізика, психологія, релігійні та теологічні науки і т. д. Це повнотекстові рецензовані журнали, що індексуються наукометричними базами Web of Science та Scopus.

Library, Information Science & Technology Abstracts. Ця база містить більше 600 періодичних видань, а також книги, науково-дослідні звіти і вчені записки. Серед тем - бібліотечна справа, категоризація, каталогізація, бібліометрія, онлайнвий пошук інформації, управління інформацією та багато іншого.

ERIC (the Educational Resource Information Center) надає доступ до журналів галузі «Освіта». Цитування та анотації з понад 980 журналів в галузі освіти. База даних також має понад 2200 дайджестів із довідковою та додатковою інформацією.

European Views of the Americas: 1493 to 1750 – нова бібліографічна база даних, що містить об'ємний покажчик, призначена для бібліотек, вчених та індивідуальних дослідників, які цікавляться європейськими інформаційними ресурсами, пов'язаними з Америкою. База даних European Americana, що представляє хронологічний опис робіт, виданих у Європі в 1493-1750 роках і присвячених Америці, є авторитетним джерелом біографічної інформації, популярним серед вчених усього світу. База даних містить понад 32 000 записів і пропонує доступ до великої інформації про Америку, виданої в Європі до 1750 року. Бібліотека зібрана EBSCO Publishing спільно з бібліотекою Джона Картера Brown Library.

Teacher Reference Center – база даних Teacher Reference Center містить покажчик і короткі реферати 280 популярних журналів для викладачів та адміністраторів навчальних закладів [5; 6; 11; 12].

Компанія «EBSCO Publishing, Inc.» — це агрегатор повнотекстових видань, завдяки своєму продукту EBSCOhost стала найбільшим у світі посередником між бібліотеками та видавцями і здійснює цю співпрацю вже понад 50 років. Клієнтська база компанії перевищує 100 мільйонів щоденних переглядів сторінок, EBSCOhost є одним із найбільш використовуваних сайтів в Інтернеті [6; 11; 12].

EBSCOhost — це потужна оперативна інтерактивна довідково-бібліографічна система, доступна через Інтернет або при прямому підключенні. В ній представлено велика різноманітність ліцензованих повнотекстових загальнодоступних баз даних від провідних інформаційних постачальників. Широкий спектр інформаційних ресурсів варіюється від загальних бібліографічних збірань до спеціально розроблених, предметно-спеціалізованих баз даних для публічних, академічних, медичних, та навчальних бібліотек [12]. Бази даних, що доступні через EBSCOhost, дозволяють ознайомитись з повнотекстовими журнальними публікаціями, доповідями, рецензіями. Частина статей в базах

представлена у вигляді повних текстів, частина - тільки у вигляді анотацій. У EBSCO включені як найсвіжіші номери журналів, так і архів - для деяких видань аж до 1950-х років. EBSCOhost підключає користувача до кількох баз даних різної тематики. Бази даних EBSCO періодично оновлюються. Багатофункціональна пошукова платформа, що надає можливість миттєвого доступу до світової наукової періодици в електронному форматі на різних мовах (англійською, французькою, німецькою, іспанською і т.д.). Включає в себе як бази даних

доступні на умовах передплати, так і бази даних, які знаходяться у відкритому доступі [6; 11; 12].

Безкоштовний мобільний додаток EBSCOhost дозволяє користувачам отримати постійний віддалений доступ до баз EBSCO у поєднанні з багатофункціональними можливостями додатку. Для того, щоб встановити мобільний додаток EBSCOhost [6].

Наразі в Україні заклади вищої освіти, наукові бібліотеки та наукові установи почали активне підключення до EBSCO. Проте, важливим є проведення низки роз'яснювальних та навчальних заходів для знайомлення з особливостями роботи з даною базою. В Національній академії педагогічних наук України з початку 2018 р., також, є доступ до EBSCO з ДНПБ імені В.Сухомлинського, що знаходиться за адресою: м. Київ, вул. М. Берлінського, 9. Тому, будь-який науковець чи працівник освіти має змогу скористатися інформаційними ресурсами цієї бази даних.

Переваги використання EBSCO для задоволення інформаційних потреб користувачів:
1) комплексне рішення для наукових досліджень; 2) доступ до електронних книг, журналів, електронних архівів; 3) повнотекстові матеріали, які можливо зберігати та відправити на власну електронну пошту.

На підставі аналізу наукової літератури, інструктивних матеріалів [5; 6; 11; 12] та власного досвіду, вважаємо, що важливим є застосування бази даних EBSCO як одного із засобів для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності науковців, зокрема вчені мають опанувати такі навички: здійснювати пошук по складовим цієї бази; орієнтуватися в пошукових вікнах, покажчиках та списках результатів; виконувати простий пошук у різних вікнах; здійснювати розширений пошук та обмежувати пошук термінів конкретними полями; додавати і видаляти групи документів з особистої папки; обирати групи документів для друку, надсилання поштою чи збереження; зберігати чи відновлювати пошукові запити; налаштувати режим оповіщення; виконувати пошук в тематичному покажчику та покажчику видань; сортувати результати пошуку за релевантністю чи за датою; переглядати документи в форматі PDF за допомогою програми Adobe Acrobat.

Висновки. Погоджуємося із зазначеним вище і наголосимо, що для науковців важливим є постійне розширення меж наукових досліджень із залученням як вітчизняних так і зарубіжних інформаційних ресурсів. А тому, вважаємо що використання бази даних EBSCO як засобу для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності науковців є ефективним і актуальним. А тому в подальшому перспективним є розробка відповідної методики використання бази даних EBSCO для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності науковців.

Список використаних джерел:

1. Базаржапова Т.Ж. Совершенствование информационной компетентности педагогов в условиях инфокоммуникационной среды: дис. ... кандидат педагогических наук; 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования / Базаржапова, Туя Жамьяновна. – Улан-Удэ, 2013. – 182 с.

2. Використання електронних відкритих систем для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень: короткий термінологічний словник / Упоряд.: Спірін О.М., Іванова С.М., Яцишин А.В., Кільченко А.В. та ін.; – К.: ІТЗН НАПН України, 2017. – 67 с.

3. ДНПБ імені В.Сухомлинського – <http://dnpb.gov.ua/ua>.

4. Дудник Е.Ю. Проектирование информационной инфраструктуры исследовательской деятельности преподавателя университета: дис. ... кандидат педагогических наук; 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования / Дудник, Евгения Юрьевна. – Ростов-на-Дону, 2003. – 207 с.

5. Інструкція користувача EBSCOhost від pan.bibliotekar – <https://app.box.com/s/20lkwhknl3kr6xsahoz1kypwm4jtv5i6>.

6. Мобільний додаток EBSCOhost для iPhone та Android – <https://kmalibrary.wordpress.com/2014/06/25/ebscohost-iphone-android/#more-680>.

7. Сисоєва С.О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Л.В. Козак. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016 – 156 с.

8. Сікора Я.Б. Використання засобів ІКТ у формуванні інформаційно-дослідницької компетентності майбутнього фахівця // АКІТ 2017. – С. 262-264.

9. Таирова Н.Ю. Развитие информационно-исследовательской компетентности преподавателя педагогического университета: дис. ... кандидат педагогических наук; 13.00.08 - Теория и методика профессионального образования / Таирова Наталья Юрьевна. – Ростов-на-Дону, 2001. – 221 с.

10. Яцишин А.В. Деякі аспекти застосування міжнародних наукометричних систем і баз даних у підготовці аспірантів та докторантів // Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці. – К.: Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. – С. 141-145.

11. EBSCO – <https://www.ebsco.com>.

12. EBSCOhost – <https://www.ebsco.com/products/ebscohost-platform>.